

HET BOEK VAN DE WEEK

Rondom de Kuiper-litteratuur.

IX.

In de vorige artikelen hebben we in hoofd-trekken de beginselen, die Groen huldigde omtrent de Kerk en de verhouding van Kerk en Staat geteekend.

Nu moet nog volgen een korte schets van den strijd, waartoe de aanvaarding van deze beginselen hem drong. Juist in zijn kerkelijken strijd komt zoo duidelijk aan het licht wat hij op kerkelijk terrein beoogde.

Zooals we reeds zagen, verlangde Groen voor de kerk eigenlijk slechts één ding, n.l.: de volledige en onvoorwaardelijke onderwerping van de oude, Gereformeerde Kerk aan het Hoofd der Gemeente, Die haar met Zijn Woord en Geest onderhoudt en regeert.¹⁾

Wanneer we dit hebben gevonden als de kern van al Groens kerkelijke idealen, komt evenwel aanstonds de vraag naar voren, hoe, naar zijn oordeel, deze onderwerping een feit kon worden. Wat er in de praktijk moest worden gedaan, om de kerk tot deze volkomen gehoorzaamheid aan den Christus te brengen en te houden.

Op deze vragen geeft Groen telkens weer een klaar en afdoend antwoord. Zal de onderwerping aan den Levenden Christus niet een fictie maar werkelijkheid zijn, dan moet er in de kerk komen:

1o. Handhaving der leer. Het bestaan der kerk is onafscheidelijk van de handhaving der waarheid, waarop de Chr. Kerk ten allen tijde gerust heeft. Een kerkelijke organisatie die de geloofsovereenkomst der Chr. gemeente niet erkent is onaannemelijk. Vrije verkondiging der leer is gelijk aan sloping der Kerk. En dus moet er weer komen kerkelijke tucht in leer en wandel.

2o. Eigen wetgeving (autonomie) der Kerk. Geenerlei gezag van Overheden over de Kerk in haar eigenaardigen werkkreis mag worden geduld. De Herv. Kerk moet de onafhankelijkheid, waarop door de organisatie van 1816 en door de verordeningen op hooger en lager onderwijs inbreuk werd gemaakt, terugvorderen. Er moet komen een totale verandering der organisatie van 1816. Vrijheid der kerk t.a.v. vorming en keus der leeraars en de inrichting van onderwijs en opvoeding der kinderen. De Herv. Kerk moet van de Overheid eischen de bescherming overeenkomstig haar oorspronkelijk eigenaardig beginsel, waarop elke corporatie onloscheurbaar recht heeft.

3o. Een nieuwe presbyteriaansche synodale kerkelijke organisatie, waarbij de gelijkheid der geloovigen, onder den eenigen Koning der Kerk, en het recht der Gemeente om deel te nemen aan de verkiezing van Leeraars en Opzieners niet mag worden miskend. Derhalve moet de bestaande aristocratische of oligarchische kerkvorm worden verworpen. En alles wat naar hiërarchie zweemt, moet grondig worden weggedaan.²⁾

Verder moet het komen tot:

4o. Zelfstandigheid der afzonderlijke gemeenten ook wat het beheer der goederen betreft.³⁾

5o. Uitwerping der ongeloovige leden, waarop Groen eerst niet en later zeer sterk aandrong.⁴⁾

6o. Hereeniging van alle Gereformeerden binnen één kerkverband. Dit is een van Groens innigste verlangens geweest.⁵⁾

Het zou zeer interessant en de moeite overwaard zijn van stap tot stap de ontwikkeling van Groens kerkelijken strijd te volgen. Duidelijk zou aan den dag komen de strenge consequentie waar-

mee hij dien voerde. Terwijl Groen de toepassing van zijn beginselen inzake het onderwijs een paar maal wijzigde, is daarvan in zijn kerkelijken strijd geen sprake. Groen blijft gaan op den weg, dien hij eenmaal heeft ingeslagen, alleen, zijn eischen worden steeds concreter; de kracht waarmee hij strijdt steeds grooter; zijn oproep tot daden steeds dringender.

Wij willen dit gaan zien in het hoofdmoment van zijn strijd n.l. in zijn verzet tegen den bestaanden, anti-kerkelijken, caesaropapistischen kerkvorm, den „erbarmelijken misgreep van 1816“.

Groen begon zeer bescheiden. Hij denkt er in den aanvang niet aan verwerping van de organisatie van 1816 zonder meer te verlangen.

In 1837 schrijft hij, dat hij en zijn vrienden hopen, dat het Kerkgenootschap, „hoe onregelmatig opgericht“, „op eene geleidelijke wijs, met de grondtrekken der Gereformeerde Kerken in overeenstemming zou kunnen worden gebragt“. Geleidelijk n.l. „naarmate eene regte Evangeliekennis weder wortelen schoot.“⁶⁾

Wel erkent en handhaaft Groen het recht, dat de Kerk, de getrouwe Gezindheid, heeft op die verwerping „De leden van het Kerkgenootschap zijn“, naar Groens oordeel, geschreven in 1842, „geregeld te verlangen dat de Synode, of, indien zij de Hervormde leer verwerpt, afstand doe van haar kerkelijk beheer; of met getrouwheid en ijver aan haar stellige, belangrijke en heilige verplichtingen voldoe.“⁷⁾ Maar ook in 1842 wenscht Groen nog alleen „eene revisie van sommige Kerkelijke reglementen“, die „de voorbereiding zou kunnen worden tot de bijeenroeping eener waarlijk Kerkverteenwoordigende Synode, die het Kerkgenootschap op waarlijk kerkelijke grondslagen vestigen zou“. Zoo zou „geleidelijk en zonder botsing“ het herstel der Kerk worden bereikt.⁸⁾ C. V.

6) De Moeitegen enz., 1837, p. 35.

7) Adres (1842), p. 3/4.

8) Idem, p. 52.

UIT DE HISTORIE

„Christendom en Historie“.

Is het noodig, in onzen kring een pleidooi te voeren voor het belang van de beoefening der geschiedenis?

Oogensijnlijk moet het antwoord op deze vraag ontkennend luiden. Wie belijdt, dat God de lotgevallen van personen en volken bestuurt, zal er zich wel voor wachten de geschiedenis achteloos opzij te schuiven als een quantite négligable. Schrift en historie, openbaring en geschiedenis, christelijk en (dus) historisch: het zijn onder ons gangbare leuzen, ook al worden zij wel eens misverstaan. Men verwijt ons vaker over, dan onderschatting van de historie en het historisch-gewordene!

Ook ontbreekt het ons niet aan voortreffelijke verhandelingen over het karakter en de beteekenis van de geschiedenis. Denk slechts, om van nog levenden te zwijgen, aan Bavinck (in zijn „Wijsbegeerte der Openbaring“) en Woltjer Sr (in „Ut cognoscant Te“). En bracht in de laatste jaren de polemiek tegen de dialectische theologie niet herhaaldelijk de waardeering der geschiedenis in discussie?

Evenwel, belangstelling voor een discussie over geschiedenis is nog iets anders dan belangstelling voor het geschiedverloop zelf. Leest men onder ons, ik wil niet zeggen: populaire geschiedenisverhalen, maar: verhandelingen over historische kwesties?

Ik meen, dat een bevestigend antwoord op deze vraag niet licht gegeven kan worden.

Nu is het waar, de schuld ligt gedeeltelijk bij de historici zelf. Al te vaak werken hun geschriften de misvatting in de hand, dat wetenschappelijke degelijkheid en leesbaarheid een tegenstelling vormen. Hun uiteenzettingen wekken soms den indruk, dat zij het stof van de geraadpleegde documenten niet van zich hebben kunnen afschudden. Of wel, zij laten zich gaan in een zoo omstandige beschouwing van detail-punten, liefst nog gelardeerd met een overvloed van onverteerbare aantekeningen, dat zelfs de vakbroeder er zijn belangstelling bij verliest.

Maar ook het publiek gaat niet vrij uit. De echte belangstelling voor het verleden, die toch onmisbaar is om den eigen tijd te kunnen verstaan, is veel geringer dan vroeger. Zeker, nog steeds verschijnen er vele levensbeschrijvingen van historische personen, maar hun succes is eer een bedenkelijk dan een verheugend verschijnsel. Men kan blijkbaar de geschiedenis alleen nog maar verdragen wanneer zij, romantisch opgetuigd en in bevallige (maar misleidende) voorstelling, de gemakzucht van den haastigen lezer in 'tgevlj komt.

De oorzaken van dit decadentie-symptoom laat ik hier in 'tmidden. Maar dat 'look onder ons kan waargenomen worden, is buiten kijf. Het boek,

waarop ik in dit artikel de aandacht wil vestigen, draagt er duidelijk de sporen van! Ware dit niet zoo, het zou eerder, en in grooter omvang verschonen zijn.

Ik bedoel den derden lustrumbundel, uitgegeven vanwege het Gezelschap van Christelijke Historici, onder den titel „Christendom en Historie“.¹⁾

Evenals zijn beide voorgangers, onder gelijken titel verschenen in 1925 en 1931, bevat ook deze bundel een verzameling historische bijdragen van uiteenlopenden aard. Dit is begrijpelijk wanneer men weet, dat het Gezelschap niet alleen bestaat uit historici zonder meer, maar ook historisch-georiënteerde litteratoren, theologen en juristen onder zijn leden tellt.

Wat hen vereenigt is, naar het Voorbericht van één der bundels zegt, het streven om „afzonderlijke aandacht te schenken aan vraagstukken, die de rol van het Christendom in de geschiedenis en den invloed van onze Christelijke overtuiging op het historisch onderzoek raken“. Eens in de vijf jaar geeft het Gezelschap een aantal der voordrachten, op zijn halfjaarlijksche vergaderingen gehouden, in boekvorm uit.

„Wij koesteren de hoop“, zoo schreef de eerste commissie van redactie, „dat (deze bundel) vooral de aandacht zal trekken van het Christelijk publiek, dat, wanneer wij ons niet bedriegen, meer dan vroeger jaren het geval was, vraagt naar wetenschappelijk werk, mits aangeboden in een vorm, die het genietbaar maakt voor brederen kring.“

De feiten hebben dit optimisme gelogenstraft! Slechts met moeite konden voor de tweede en derde verzameling uitgevers worden gevonden.

Aan de kwaliteit van het werk kan dit geringe succes niet geweten worden. Terwille van de lezers, die de vorige bundels niet kennen, geef ik hieronder een opsomming van de artikelen, die daarin staan. Reeds uit de titels blijkt de belangrijkheid van het meerendeel dezer verhandelingen.²⁾

Ook de nieuwe bundel bevat verschillende bijdragen, die alleszins waard zijn om gelezen en overdacht te worden. Niet het minst, omdat zij zich ten deele bezighouden met onderwerpen die in sterke mate actueel zijn, en daarover grondige historische voorlichting geven. Het moge blijken uit het volgende, beknopte overzicht, waarbij ik mij houd aan de volgorde van het boek zelf.

Prof. Van Schelven opent de rij met een artikel, getiteld: „Biographiek. De kunst van levensbeschrijven van Plutarchus tot Emil Ludwig“. Na een interessant historisch overzicht gaat hij na, waarin het verschil bestaat tusschen geschiedschrijving en levensbeschrijving. In deze laatste, mits niet beoefend à la Ludwig, ziet hij voor den historicus een schoone, profetische taak: sterking van geloof en hoop bij de menscheid.

Dr N. van der Laan behandelt als litteratuur-historicus een anti-pauselijk pamflet van Erasmus, waarvan hij tevens een vertaling geeft. Ook hier blijkt weer Erasmus' halfslachtige houding: felle kritiek, waarvan hij echter de consequenties niet aandurft. Maar Luther beschouwde het geschrift als een krachtig wapen in den strijd tegen Rome.

Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot schrijft, zonder overigens het onderwerp uit te putten, „Over de beteekenis van de natie voor de politiek bij Groen van Prinsterer“. Het moderne nationalisme heeft de verhouding van staat, volk en natie weer aan de orde gesteld. Men denke maar aan Duitschland, waar staat en volk tegenwoordig geïdentificeerd worden. Dr Bruins Slot laat zien, dat Groen ver van een dergelijke opvatting af stond.

Eveneens over Groen in verband met actuele vraagstukken handelt een artikel van Dr L. W. G. Scholten. Naar aanleiding van de parlementaire crisis van 1866-1868 bespreekt hij Groens houding tegenover het parlementaire stelsel. Groen wilde een zelfstandige volksvertegenwoordiging, met ruime invloedssfeer, maar tevens een zelfstandig en krachtig koningschap.

Waar in onze dagen van verschillende zijden wordt aangedrongen op terugkeer naar den corporatieven of standenstaat, is het zeer instructief, te lezen wat Dr J. H. Smit meedeelt „Over het

1) N.V. G. J. A. Ruys' Uitgeversmaatschappij, Zutphen, 1937.

2) „Christendom en Historie“, Eerste bundel (1925):

Dr H. J. Smit, Christendom en Historie.

Prof. Dr A. A. van Schelven, Historie en Leven.

Prof. Dr H. Wagenvoort, Marcus Aurelius en zijn verhouding tot het Christendom.

Prof. Mr L. J. van Apeldoorn, De historische ontwikkeling van het recht omtrent de huwelijksluiting in Nederland.

Prof. Dr Th. L. Hartmann, Calvin en de oorsprongen van het Nederlandsche Gereformeerde kerkrecht.

Dr J. C. Breen, Gereformeerde populaire historiographie in de 17de en 18de eeuw.

Prof. Dr Z. W. Sneller, Willem van Hogendorp in zijn betrekking tot het Réveil.

Prof. Dr A. Goslinga, Het conflict Groen-Van der Brug.

Tweede bundel (1931):

Dr N. van der Laan, „Marconia Christiani“.

Prof. Mr L. J. van Apeldoorn, Het voortbestaan der parochies na de Reformatie.

Prof. Dr A. A. van Schelven, Historisch onderzoek naar den levensstijl van het Calvinisme.

Prof. Dr J. Wille, De Gereformeerden en het toneel tot omstreken 1620.

Prof. Dr A. Goslinga, Het einde der Classis Amsterdam.

Dr J. C. H. de Pater, Nederland en Hongarije in 1681.

Mr B. de Gaay Fortman, Mr Aeneas Barott Mackay van Ophemert (1806-1876).

ontstaan en grond van wat dit verlangen het naar het verwerping van Prof. Sme van de „Een Luther“. Even lei actuele conclusie luidt: „toekomst; Lu het verleden. Gelij men namen der Door zulke le slechts in de vraagstukken. Vinde deze recht heeft en deze reeks m

„Niet onder de keuken!“ wordt, spottet zet de klok.

Dit kleine roepen hoort tot beperking. Ze zijn ieder protestanten king: „Een

Hoe komt ontwerp-Ron gevoerd? We eerlijk gezeg wegingen lu maken.

Principiële eipe op prii beschouwing

Had de m klaard, dan teekenen, no ten hebben gehuwde vri ring is — bi bij aannemir het dan maai beteekenen

weer eventje zou men dus Want een er tijdelijk bede vloedt het l langden duur vrouw haar vinde, haat i of uit beide

Daar is al tische vrouv niet princip thans. En i principes na

In de pr wonderlijk wat gebrek vanuit den lijken leeftij tuurlijk wel zomermaand aandoenlijke die haar ge land of in d kleine bijver maanden lat lot een felz zulke verde na houdt, „kostwinner zorgster er

Maar de moeten d cipe — wel socialistisch beel anders ideale huwe de vrouw i haar man i ken ze san schappij, al komsten — opbouw van zorgt weer die men mo zijn crèches, loch vanwe ziekte in h bijdrage kan

il vestigen,
ire dit niet
mvang ver-

uitgegeven
e Historici,
en His-

ler gelijken
t ook deze
dragen van
jk wanneer
een bestaat
historisch-
en juristen

bericht van
fzonderlijke
i, die de rol
nis en den
ging op het
de vijf jaar
oordrachten,
ehouden, in

ef de eerste
ndel) vooral
lijk publiek,
meer dan
naar weten-
een vorm,
ren kring.
elogenstraf!
tweede en
gevonden.

dit geringe
in de lezers,
eef ik hier-
i, die daarin
langrijkheid
lingen.
hillende bij-
gelezen en
i, omdat zij
werpen die
er grondige
aoge blijken
waarbij ik
ek zelf.

rij met een
kunst van
Emil Lud-
verzicht gaat
usschen ge-
g. In deze
wig, ziet hij
etische taak:
menschheid,
s litteratuur-
van Eras-
g geeft. Ook
ge houding:
onsequenties
wde het ge-
strijd tegen

rijft, zonder
n, „Over de
ek bij Groen
alisme heeft
ie weer aan
an Duitsch-
ig geidentifi-
n, dat Groen
stond.

met actuele
Dr L. W. G.
le parlement-
t hij Groens
stelsel. Groen
nwoordiging,
as een zelf-

llende zijden
ir den corpor-
r instructief,
ilt „Over het
J. Zutphen, 1927,
el (1925):

Leven,
us en zijn ver-
che ontwikkeling
(Nederland.
oorsprongen van
historiographie in
gendorp in zijn
—Van der Brug-

voortbestaan der
derzoek naar den
i het toneel tot
ssis Amsterdam-
garie in 1681.
ron Mackay van

onstaan en wezen van den standenstaat." Op grond van wat de geschiedenis ons leert wijst hij dit verlangen met kracht af. Maar al te vaak leidt het naar het moderne staatsabsolutisme, met zijn verwerping van de Christelijke staatsgedachte.

Prof. Sneller ten slotte geeft een overzicht van de „Economische inzichten van Maarten Luther". Eveneens een onderwerp, dat met allerlei actuele kwesties in verband staat. Zijn conclusie luidt: „Calvijn als econoom wijst naar de toekomst. Luther als econoom komt niet boven het verleden uit".

Gelijk men ziet, verscheidenheid genoeg. En de namen der schrijvers waarborgen degelijkheid. Door zulke lectuur verrijkt men zijn inzicht, niet slechts in de geschiedenis, maar evenzeer in de vraagstukken van vandaag.

Vinde deze bundel de belangstelling, waarop hij recht heeft en waardoor alleen de voortzetting van deze reeks mogelijk wordt!

H. SMITSKAMP.

VROUWENVRAGEN

Van Protest en Manifest.

II.

„Niet onder Roomse heerschappij!" „Terug naar de keuken!" „Terug naar het paradijs!" (hiermee wordt, spottend, de huiskamer bedoeld). „Romme zet de klok terug!" „Demonstreert!"

Dit kleine bloemlezingje van heftig-bewogen uitroepen hoort men rondom het regeeringsvoorstel tot beperking van arbeid voor de gehuwde vrouw. Ze zijn ieder voor zich uitingen van wat één der protestanten samenvatte in deze enkele uitdrukking: „Een schok ging door onze gelederen..."

Hoe komt het toch, dat de actie tegen het ontwerp-Romme met zooveel emotionaliteit wordt gevoerd? Wel, allereerst hiervan, dat de minister eerlijk gezegd heeft, dat principiële overwegingen hem deze bepalingen hebben doen maken.

Principiële overwegingen. Ja, en nu botst principe op principe, levensbeschouwing op levensbeschouwing.

Had de minister dit niet zoo openhartig verklaard, dan zouden velen, die nu protest aantekenen, nog wel voorstanders en propagandisten hebben willen zijn. Want hoewel het aantal gehuwde vrouwen in loondienst slechts vrij gering is — hoogstens enkele duizenden — zou dit bij aanneming toch weer het openkomen van, zij het dan maar enkele duizenden werkgelegenheden betekenen en het hoge werkloosencijfer toch weer eventjes gaan dalen. Als crisismaatregel zou men dus Romme's voorstel willen aanvaarden. Want een crisis-maatregel gaat voorbij, is slechts tijdelijk bedoeld. Maar een principe blijft en beïnvloedt het leven doorlopend en op den langen, langen duur. En het principe, dat de gehuwde vrouw haar levenstaak in haar huis en haar gezin vinde, haat men — uit principe, of uit eigenbelang, of uit beide tegelijk.

Daar is allereerst de groote groep van socialistische vrouwen. Zij worden — kan het anders? — met principes opgevoed. Door hun bladen althans. En in conferenties. En dan socialistische principes natuurlijk.

In de practijk springen ze er wel eens wat wonderlijk mee om. Maar dat is misschien nog wat gebrek aan vastheid vanwege den — gezien vanuit den ouderdom der wereld — nog kinderlijken leeftijd van het socialisme. Want het is natuurlijk wel wat raar om in hetzelfde blad in de zomermaanden aandoenlijke plaatjes bij waarlijk aandoenlijke artikeltjes te tekenen over vrouwen, die haar gezinnen achter moeten laten om op het land of in de veenderij of in de bollenschuur een kleine bijverdienste te bemachtigen en nu — enkele maanden later — diezelfde vrouwen op te roepen tot een felle protestactie tegen een minister, die zulke verdorven, „echt-roomsche" ideeën er op na houdt, „dat naar natuurlijk bestel de man de kostwinner van het gezin en de vrouw de verzorgster er van is".

Maar deze inconsequentie nu daargelaten, moeten de socialistische vrouwen — uit principe — wel tegen het besproken voorstel zijn. Het socialistische huwelijksideaal is immers zoo geheel anders dan dat van minister Romme. Het ideale huwelijk is volgens hen immers daar, waar de vrouw in economische onafhankelijkheid van haar man in het leven staat. Als kameraden werken ze samen aan den opbouw van de maatschappij, als kameraden — ieder met eigen inkomsten — sluiten ze een huwelijk, ook weer tot opbouw van die maatschappij. Voor de kinderen zorgt weer — uit dankbaarheid — de maatschappij, die men met die kinderen heeft gediend. Daarvoor zijn crèches, schoolinstituten, e.d. En als de moeder toch vanwege haar omvangrijke gezinszorgen (bij ziekte in huis, enz.) niet zelf haar economische bijdrage kan leveren, wel, dan keere de regering

aan zoo'n verdienstelijk iemand een moederloon uit. Als er maar geen economische afhankelijkheid van den man ontsta.

Men ziet het, dit socialistische huwelijksideaal, zooals het den vorigen herfst nog door mevrouw Wibaut-Berdenis van Berlekom op een studieconferentie werd ontwikkeld — men zou het bijna evengoed communistisch kunnen noemen — verschilt hemelsbreed van wat minister Romme zich als ideaal heeft gesteld. Dat hij dus „de proletarische vrouw" tegenover zich vindt, baart geen verwondering. Opmerkelijk is echter, dat haar protest meer bestaat uit hatelijkheden, als bijv. de tekening van een schoolbord, waarop de woorden „Arbeid Adelt" door een ministeriële spons worden uitgewischt — wat natuurlijk, op de keper beschouwd, onzin is — dan uit het plaatsen van principe tegenover principe. Maar dat komt allicht, omdat het eigenlijke socialistische huwelijksideaal meer in de theorieën dan in de harten leeft. Gelukkig maar.

Dan zijn er de vele liberale, bijna allemaal eenigszins feministisch georiënteerde dames, die als een verwoede en zeer actieve tegenpartij van den minister zich vereenigd hebben. Oude en klinke namen dragen zij, namen, die een geschiedenis achter zich hebben, namen, die men met eere noemt en met fierheid draagt. Dat geeft haar een gevoel van zelfbewustzijn.

Zij zijn wel de felste opposanten, de energiekste, de vasthoudendste. Van haar is het groote, georganiseerde protest uitgegaan. Zij stelden het manifest op en organiseerden de protestmeetings. Niet enkel in het Amsterdamsche Concertgebouw, maar over heel het land. Als flinke, volhardende zaken-vrouwen hebben ze den boel op pooten gezet, alsof ze met haar werk een overtuigende klem wilden bijzetten aan het door haar verdedigde principe, dat men en de maatschappij en de vrouw tekort doet, wanneer men de gehuwde vrouw uit het pulserende, maatschappelijke leven uitbant en haar terugdringt binnen de vier muren van haar huis.

Deze dames zijn er van overtuigd, dat 95 pCt. der vrouwen gelukkig is met haar man en met haar gezin, maar daarom behoeft men de overblijvende 5 pCt., die behoefte hebben om haar vleugels wijder uit te slaan en een groote onbevredigdheid in zich zouden moeten dragen, wanneer haar rijk niet grooter zou zijn dan een keuken en een huiskamer, nog niet te binden? En dat zij door het werken buitenshuis slechtere moeders zouden zijn voor haar gezinnen, werpen ze verre, verre van zich. Hoe men toch zóó iets kan zeggen! Wat zij verdienen, komt immers het gezin ten goede, er zijn ruimer middelen, men kan zich dus meer veroorloven, de luxe in het gezin wordt grooter en de opvoeding der kinderen „dus" beter. Bovendien zijn zij de vrouwen met den wijden blik. Zij kennen het leven beter dan al die moeders, die het slechts waarnemen van achter de gordijntjes der huiskamer. Zouden zij dan niet evengoed, zoo niet beter, haar kinderen groot brengen?

Er is in deze redeneering, die als zelfverdediging heel goed klinkt, toch één groote leemte. Als het dan waar is, dat het werken buitenshuis zulke uitstekende moeders maakt, waarom vraagt men dan niet van den minister om tot heil der kinderen en daarin tot heil der maatschappij zijn verbod te veranderen in een gebod van arbeid voor alle gehuwde vrouwen, opdat het haar en hare gezinnen welga...? Maar daar hebben deze dames mogelijk nog niet aan gedacht. Dat komt misschien dus nog wel.

Er zijn nog andere argumenten, die men in dezen kring tegen den minister naar voren brengt. Men vindt, dat een minister met de dingen van eens anders gezin niets te maken heeft. Man en vrouw zullen samen, zonder ministeriële goed- of afkeuring, mogen weten, hoe ze hun leven en hun gezin in willen richten.

Dat klinkt zóó, op het eerste gezicht, heel aardig. Is het zelfs ook niet één van de meest verdedigde, christelijke beginselen, dat het gezin zijn eigen terrein, zijn eigen rechten en vrijheden en plichten heeft? Bij den schoolstrijd, bij de schoolvoeding, schoolarts, en al die kwesties, ook bij kerkelijke vragen, kwam dat telkens uit.

Ja, maar, het voorstel-Romme raakt helemaal niet aan het gezin. Over alles, wat binnen de vier muren van het eigen huis valt, laat hij immers man en vrouw absoluut baas. Of ze de tafel recht of schuin willen zetten, of ze de kinderen naar de middelbare school of naar de fabriek willen sturen, of men naar de kerk wil gaan of naar het tennisveld of naar de A. J. C., hij laat alle beslissingen vrij. Slechts daár, waar men den voet buiten het gezinsterrein zet, treedt de minister op. Waar men niet als gezinslid, maar als maatschappelijk werker optreedt. En zou hij daár geen rechten hebben? Hij doet er trouwens niets anders dan optreden ten gunste van het gezin en zeggen: „u en u, en u hebt thuis een taak, zóó belangrijk en zóó de heele persoon opeischend, dat u een wondermensch moet zijn, wanneer u daarnaast nog een betrekking kunt waarnemen. En aangezien wondermensen zeldzaam zijn, verzoek ik u om uw eerste taak, n.l. die van het gezin, op u te

nemen en met alle toewijding en liefde te volbrengen".

Maar — raakt men zoo niet aan het zelfbeschikkingsrecht der vrouw, en aan den vrijen uitgroei van haar persoonlijkheid, gelijk dat heet? Ach, kom, groote woorden van een individualistische wereldbeschouwing. En individualisme heeft vooral in het huwelijk allermint bestaansrecht. Daár heerschen de wetten van de gemeenschap. Want samen gingen man en vrouw het huwelijk aan. Hij niet alleen. Zij niet alleen. Samen. Het individu is opgelost in een gemeenschap. En beiden hebben die gemeenschap te dienen in overgave en dienensbereidheid naar de ordening, die deze levenskring vraagt: hij naar buiten, zij naar binnen en samen in wisselwerking der liefde elkan- der steunend en dragend. En alle beknotting van zelfbeschikkingsrecht en persoonlijke uitgroei ten spijt, zal de vrouw zóó het meest al haar krachten kunnen ontwikkelen. Want er is geen alzijdiger mechanisme dan een gezin, waar de keuken het laboratorium van volksvoeding, en de slaapkamer — waar de wieg staat — dat van volkshygiëne en de zaal voor ziekenverzorging is, de huiskamer opvoedings- en ontspanningsinstituut tegelijk en de ontvangkamer de hall van het wereldverkeer.

Zou er voor de ontwikkeling van alle capaciteiten wel een omvattender en schooner arbeidsveld zijn te denken? Zelfs voor de vrouw met den z.g. wijden blik en de maatschappelijke aspiraties?

W. CREMER-DE VRIES.

De vloed komt op.

„De Rotterdammer" van 9 Maart 1938 vertelt van een samenkomst te Arnhem in Musis Sacrum. We lezen:

Het was een geweldige menschenmassa, die zich gisteravond in de concertzaal van Musis Sacrum verdrong. Niet alleen de concertzaal, doch ook de foyer was tot de laatste plaats bezet. Ongeveer 1500 menschen.

De boodschap van de Oxfordgroep: „Als de mensch luistert, spreekt God; als de mensch gehoorzaamt, handelt God" werd gebracht.

Op het podium van de zaal bevond zich een gezelschap van mannen en vrouwen, hoog- en laaggeplanten, geletterde- en ongeletterde menschen, die zich aan de Oxfordgroep hadden gegeven en nu, naar hun getuigenis, vrede en blijdschap gevonden hebben in het zich overgeven aan God en het luisteren naar Zijn gebod.

Was een getuigenisavond, gehouden aan de hand van het bij de groep uitgegeven tijdschrift „De vloed komt op".

Men liet zien wat deze boodschap te betekenen heeft voor geheel het leven, zoowel nationaal als internationaal. Verdwijnen moet uit het leven zelfzucht, vooroordeel, angst, hoogmoed, hebzucht en haat en er moet geleefd worden krachtens de vier absolute normen die Buchman heeft aangegeven: eerlijkheid, onbaatzuchtigheid, reinheid en liefde.

Daarvan getuigden achtereenvolgens: Dr J. v. Walré de Bordes te Utrecht, secretaris van een volkenbondsinstantie; mev. Meyer, zakenvrouw te Arnhem; mev. Verloop, huisvrouw te Wolfheze; mev. Chr. J. d'Acona te Velp; Prof. Dr. Dorgelo, hoogleeraar in de Natuurkunde te Delft; de heer H. R. Baron v. Heeckeren v. Kell te De Steeg; Jhr E. N. v. Lennep te Vorden; Dr. Benden, leeraar aan een H.B.S. te Arnhem; Dr J. H. Sillevius Smitt, Geref. predikant te Semarang; Ir. Blankenberg, directeur eener chemische fabriek te IJmuiden, met eenige leden van zijn personeel; mev. Hartgens en haar dienstbode te Oosterbeek en de heer v. d. Boog, grotsier te Arnhem.

Allen getuigden van de groote betekenis, die de Oxfordgroep in hun leven heeft gehad. Zij zien de oplossing van alle problemen theologisch, politiek of sociaal in de boodschap van de groep.

Het geheel stond onder leiding van den heer A. Wiersinga te Arnhem.

Het is jammer, te lezen, dat in dezelfde stad, waar de Gereformeerde kerkeraad uitvoerig over deze dingen gehandeld heeft, en dat niet zonder zegen, thans weer een Gereformeerd predikant is opgetreden in dit gezelschap met zijn humanistische „bewerking" van het evangelie.

Oranjesgarde.

Onze lezers herinneren zich, wat ik twee weken geleden schreef over een opmerking van het „Geref. Jongelingsblad" inzake een spreekbeurt voor de Oranjesgarde.

Het blad citeert wat ik dienaangaande opmerkte, en schrijft dan:

Neen Professor — niet op zijwegen! Wat u hier zegt is mij niet erg duidelijk, maar 't gaat alleen over uw optreden voor de Oranje-Garde. Al dat andere moet U er niet bij halen. Mijn vader heeft me indertijd een wijze les meegedeven in het leven en die luidde aldus:

De modder op het kleed van een ander kan nooit de zeep zijn, waarmee je je eigen kleed schoon wascht. We hebben 't niet over Prof. Waterink en ook niet over IJs van der Vliet. We hebben 't over het optreden van Prof. Schilder voor de Oranje-Garde en wij kunnen ons niet begrijpen, dat iemand, die met zooveel vuur strijdt om toch vooral ons Gere-